

ALOE O`SIMLIGINING FOYDALI XUSUSIYATLARI

Nurmamatova Muxlisa

Mengziyoyeva Dildora

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Biologiya yo`nalish talabalari.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14493793>

Annotatsiya. Eng keng tarqalgan tur Aloe vera yoki "haqiqiy aloe". U turli farmatsevtika maqsadlarida standart manba sifatida yetishtirilgani uchun shunday nomlangan. Aloe ferox kabi boshqa turlar ham shunga o'xshash ilovalar uchun yovvoyi tabiatdan etishtiriladi yoki yig'iladi. Aloe turi o'zining dorivor va kosmetik xususiyatlari bilan mashhur. Aloe turlarining 75% atrofida dorivor maqsadlarda foydalaniladi.

Kalit so`zlar: Aloe, flavonoidlar, aminokislotalar, fenolik kislotalar, polisaxaridlar, topical foydalanish, herpes simplex, liken planus, ppsoria.

USEFUL PROPERTIES OF ALOE VERA

Abstract. The most common species is Aloe vera or "true aloe". It is so named because it is cultivated as a standard source for various pharmaceutical purposes. Other species, such as Aloe ferox, are cultivated or collected from the wild for similar applications. aloe species is known for its medicinal and cosmetic properties. About 75% of aloe species are used for medicinal purposes.

Key words: Aloe, flavonoids, amino acids, phenolic acids, polysaccharides, topical use, herpes simplex, lichen planus, ppsoria.

ПОЛЕЗНЫЕ СВОЙСТВА РАСТЕНИЯ АЛОЭ

Аннотация. Самый распространенный вид — Алоэ вера или «настоящее алоэ».

Он назван так потому, что его выращивают в качестве стандартного источника для различных фармацевтических целей. Другие виды, такие как Алоэ Ферокс, выращиваются или собираются в дикой природе для аналогичных целей. Виды алоэ известны своими лечебными и косметическими свойствами. Около 75% видов алоэ используются в лечебных целях.

Ключевые слова: Алоэ, флавоноиды, аминокислоты, фенольные кислоты, полисахариды, местное применение, простой герпес, красный плоский лишай, ппсориоз.

Aloe o'simligining nomi arabcha *alloeh* so'zidan olingan bo'lib, "achchiq va porloq modda" degan ma'noni anglatadi. Aloe - issiq, quruq iqlimda o'sadigan kaktusga o'xshash o'simlik.

U dunyoning subtropik mintaqalarida, jumladan Texas, Nyu-Meksiko, Arizona va Kaliforniyaning janubiy chegara hududlarida etishtiriladi. Ko'pgina aloe turlari katta, qalin, go'shtli barglardan iborat rozetga ega. Aloe o'simligi lolaguldoshlar (Liliaceae) oilasiga mansub, bo'yi 4 m gacha yetadigan doim yashil daraxtsimon yoki o't-o'simlik. Barglari qini yordamida poyada ketma-ket joylashadi, ko'pincha poyasining yuqori qismida to'pbarg hosil qiladi.

Barglari qalin, sershira, yumshoq, qilichsimon, yuqori tomoni botiq, pastki tomoni do'ng bo'lib chiqqan, qirrasi tikanlar bilan qoplangan, uzunligi 60-65 sm, qalinligi 12-15 mm ga yetadi.

Gullari chiroyli va turli rangda bo'lib poyasining yuqori qismdagi to'pbarg o'rtasidan chiqqan uzun silindrsimon gul o'qiga joylashgan shingilni hosil qiladi. Mevasi-uch qirrali silindrsimon ko'sakcha

Aloe gullari quvurli, ko'pincha sariq, to'q sariq, pushti yoki qizil bo'lib, oddiy yoki shoxlangan, bargsiz poyalarning tepasida joylashgan, zich to'plangan va marjonlarni hosil qiladi. Aloening ko'p turlari poyasiz ko'rinadi, rozet to'g'ridan-to'g'ri zamin darajasida o'sadi; boshqa navlarning go'shtli barglari bahorgi shoxlangan yoki shoxlanmagan poyasi bo'lishim mumkin.

1-rasm Aloe veraning ko'rinishi

O'rta Osiyoda bir yillik o'simlik sifatida yetishtirilgan. Aloening 250 dan ortiq turlari mavjud bo'lib, ulardan faqat 15 tasi dorivor hisoblanadi. Dorivor xom ashyo olish uchun aloening 4 ta turidan foydalaniladi. Bular aloe vera (aloe barbaodensis), aloe daraxti (arborescens aloe), aloe sokotrinskoe (aloe succotrina) va ajoyib aloe (aloe freaks) hisoblanadi.

Aloe vera - aloe turkumiga mansub shirali o'simlik turi. 500 ga yaqin turga ega aloe keng tarqalgan hamda dunyoning ko'plab mintaqalarida invaziv tur sanaldi (1-rasm).

Aloe mahalliy (teriga surtiladi) va og'iz orqali qo'llaniladi. Akne, liken planus (terida yoki og'izda juda qichiydigan toshmalar), og'iz bo'shlig'i submukoz fibrozi, og'izning yonishi sindromi, kuyishlar va radiatsiyadan kelib chiqqan terining toksikligi uchun aloedan mahalliy foydalanish tavsiya etiladi.

Aloedan og'iz orqali foydalanish vazn yo'qotish, diabet, gepatit va yallig'lanishli ichak kasalliklari (Kron kasalligi va yarali kolitni o'z ichiga olgan ichak yallig'lanishidan kelib chiqadigan kasalliklar guruhi) uchun tavsiya etiladi. Aloeni o'z ichiga olgan qayta ishlanmagan aloe odatda laksatif sifatida ishlatiladi, qayta ishlangan sharbat esa odatda sezilarli aloinni o'z ichiga olmaydi.

Cancer Research UK ma'lumotlariga ko'ra, T-UP deb nomlangan potentsial halokatli mahsulot konsentrlangan aloedan tayyorlanadi va saraton kasalligini davolash uchun targ'ib qilinadi. Ularning ta'kidlashicha, "hozirda aloe mahsulotlari odamlarda saraton kasalligini oldini olish yoki davolashda yordam berishi mumkinligi haqida hech qanday dalil yo'q". Klinik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, aloe asosidagi jelni kuniga ikki marta (tibbiy sovun va tretinoin jeli bilan birga) topikal qo'llash akne yaxshilanishi mumkin. Klinik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, aloe gelini topikal qo'llash kuyishni davolashni tezlashtirishi mumkin. Shuningdek, aloe vera bilan davolash kuyish og'rig'ini kamaytirishi mumkinligi haqida dalillar mavjud.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, aloedan topikal foydalanish, shuningdek, herpes simplex, liken planus yoki psoriasis bilan kasallangan odamlarga yordam berishi mumkin. Uchta sinov (jami 236 nafar kattalar ishtirokchisi bilan) irritabiy ichak sindromi belgilari uchun aloe vera og'iz dozalarini qo'llashni baholadi. Aloe vera diabetik oyoq yaralari va tish blyashka uchun klinik (inson) sinovlarida o'rganilgan, ammo aloe vera bu holatlar uchun foydali ekanligini ko'rsatish uchun etarli ilmiy dalillar yo'q. 2009 yilgi sharh maqolasida laboratoriya, hayvonlar va klinik sinovlar aralashmasidan olingan ma'lumotlar o'rganildi va aloening turli xil teri kasalliklari uchun klinik samaradorligini o'rganish uchun ko'proq tadqiqotlar zarur degan xulosaga keldi. Aloe jelidan mahalliy foydalanish odatda yaxshi muhosaba qilinadi. Biroq, vaqti-vaqti bilan aloe gelidan mahalliy foydalanish bilan yonish, qichishish va ekzema haqida xabarlar mavjud. Aloe lateksdan og'iz orqali foydalanish qorin og'rig'iga va kramplarga olib kelishi mumkin. Shunday qilib, inson salomatligiga aloqadorligini baholash uchun ko'proq tadqiqotlar talab etiladi.

Aloe lateksdan haddan tashqari foydalanish ba'zi yurak muammolari uchun ishlatiladigan digoksin preparatining salbiy ta'siri xavfini oshirishi mumkin. Aloe - ham jel, ham lateks shaklida - og'iz orqali qabul qilinganda, homiladorlik paytida va emizishda xavfli bo'lishi mumkin. *Aloe vera Aloe barbadensis* Miller o'simligidan kelib chiqqan bo'lib, uning tarkibida salomatlikni qo'llab-quvvatlaydigan 200 dan ortiq bioaktiv birikmalar mavjud. Ushbu birikmalarning aksariyati barglarning ichki shaffof jelida joylashgan.

Aloe vera dori-darmonlar va terini parvarish qilish vositalarida - ko'pincha jel va kremlarda qo'llaniladi. To'g'ridan-to'g'ri teriga surtilganda namlovchi va yarani davolovchi xususiyatlarni ko'rsatdi. Uning sog'lom birikmalariga polisakkaridlar, flavonoidlar, aminokislotalar va fenolik kislotalar kiradi. Polisaxaridlar: O'simlik hujayralarini energiya bilan ta'minlaydigan uglevod molekulalari. Yarani davolash uchun ishlatiladigan ba'zi materiallar va dorilar *aloe vera* tarkibidagi polisakkaridlardan olinadi. Flavonoidlar: saratonga qarshi, antioksidant, antioksidant, yallig'lanishga qarshi va virusga qarshi xususiyatlarni o'z ichiga olgan tabiiy o'simlik moddalari. Bu moddalar yurak va miyani himoya qilishi ham isbotlangana Aminokislotalar; oqsillarning asosiy qurilish bloklari. Aminokislotalar ko'p funktsiyalarni bajaradi, jumladan, organizmga oziq-ovqat mahsulotlarini parchalash va tana to'qimalarini tiklashga yordam beradi.

Shuningdek, ular tana uchun energiya manbai bo'lib xizmat qiladi. Aloe vera o'simligi tarkibi boyligi uchun ham ko'plab soxalarda foydali xomashyo xisoblanadi.

Gastreontologiyada qo'llanilishi: ich qotishini yo'qotadi, ovqat hazm qilishni yaxshilaydi, ichak motorikasini yaxshilaydi va asemannan tufayli oshqozon shilliq qavatini tiklaydi, oshqozon va o'n ikki barmoqli ichak yarasini davolaydi.

Aloe sharbatidan gastrit, enterokolit, kolit, gastroenteritda qo'llaniladi. Kam dozalarda qo'llangan aloe sharbati ovqatni hazm qilish jarayonini yengillashtiradi, safro ajralishini yaxshilaydi, ichaklar peristaltikasini normallashtiradi.

Dermatologiyada qo'llanilishi: Aloe bakteritsid yallig'lanishga qarshi, antioksidant va yaralarni davolovchi xususiyatga ega va turli dermatitlar, toshmalar, toshbaqa kasalligi, ekzema, akne, kuyish va to'shak yaralarini davolash uchun ishlatiladi. Aloe o'simligidan tayyorlangan jelidan ko'zlar ostidagi shishni, sovuqdan terining shikastlanishi, sivilsalar va furunkullarda foydalaniladi.

O'rta Osiyoda bir yillik o'simlik sifatida yetishtirilgan.

XULOSA.

Ushbu tezisga xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki aloe birinchi navbatda manzarali, shifobaxsh, foydali o'simlik hisoblanadi. Aloening juda ham ko'plab turlari bo'lib ularning barchasi ham dorivor hisoblanadi. Bu o'simlikning dorivorligidan to'g'ri foydalanish, ular tarkibidagi moddalarni toza holda ajratib olish va ulardan dorivor pereparatlar tayyorlab xalq tabobotida va tibbiyotda foydalanishni o'rganish lozim. Bunday foydali tarkibi jixatdan boy o'simlikni ko'paytirish va oqilona foydalanishimiz kerak. Bu o'simlikni o'stirish uchun maxsus plantatsiyalarni ko'paytirishimiz mumkin. O'simlik tarkibidagi moddalar organizmdagi yomon va yaxshi xolesterin darajasini tartibga solib, qon tomirlarga tiqilib qolishiga to'sqinlik qiladi.

REFERENCES

1. Jo'rayeva M.A. Dorivor o'simliklar atlas (o'quv qo'llanma) Toshkent. Noshir nashriyoti-2019. 5-6 bet.
2. Xolmatov X.X., Axmedov U.A. Farmakognoziya— 1 qism.-Toshkent: Fan,- 408 bet.
3. Xolmatov X.X., Axmedov U.A. Farmakognoziya — 2 qism.-Toshkent: Fan,- 400 bet.
4. Pulatova T.P, Xolmatov X.X. Farmakognoziya amaliyoti — Toshkent: Abu Ali Ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti, 2002.-360 bet.